

Birger Svenssons fosterföräldrar

Emma och Elias Bengtsson – småbrukare under enkla förhållanden!

Emma föddes på den lilla gården *Davids*, eller *Slätter* i Båtsberg, Gödestad år 1852 i en syskonskara på fem.

1875 gifte hon sig med Elias som kom från grannbyn, Klastorp. De båda övertog gården efter Emmas föräldrar.

Manhuset i Slätter var en lång, smal och låg stuga. Köket med en stor och öppen kökspis i ena ändan, mitt i huset ett stort rum med öppen spis. Här intog man sina måltider kring ett lågt bord.

Maten var ofta sill och potatis som lades på bordsskivan och som åts med en kniv som man själv torkade av och la i bordslådan.

Gröten serverades i ett stort fat och i ett annat fat mjölken. Var och en åt ur faten med egen hornsked som hanterades på samma sätt som kniven.

En bibel, psalmbok och någon postilla (predikosamling) fanns att läsa i. Kanske något år även en almanacka.

Tuffa år för småbrukare

I mitten av 1870-talet när Emma och Elias tog över gården spåddes jordbruket goda tider med bra priser på spannmål.

Det visade sig bli felaktiga spådomar. I Amerika drogs järnväg fram över hela kontinenten. Spannmålen kunde fraktas till kuststäderna och vidare ut över hela världsmarknaden. Detta bidrog till försämrade spannmålspriser och katastrofala följder för många småbrukare.

För många små bönder blev det svåra tider och många fick lämna sina gårdar när skulderna blev stora.

För Emma och Elias blev det också svårt att klara sig i den nya konkurrensen.

Den lilla gården hade endast 1 hektar mark och kunde omöjligt producera vad som krävdes.

Småbrukarparet blev tvingade att avyttra fastigheten i Båtsberg till en bonde i Näregården, Grunnarp, Valinge socken.

Affärsuppgörelsen var att paret fick bo kvar i huset så länge de ville.

När Birger kom till byn..

"Hittebarnet" som fick god omvårdnad.

Tidigt en morgon knackade det på köksdörren till *Davids*. Ett gällt barnskrik nådde Emma och Elias när dörren öppnades och ung kvinna stod på tröskeln med ett bylte i famnen.

Hon begärde få komma in i stugvärmen, fick lite att äta och dricka och började prata om den lille gossen som hon kallade Birger.

Emma var 31 år och barnlös, blev rörd av historien och tog det lilla byltet i sin famn.

Modern iakttog den kärleksfulla behandlingen och fattade ett snabbt beslut:

- Kan Birger få stanna här i gården medans jag uträttar några ärenden i sta'n?

Emma och Elias tittade på varandra och nickade samstämmigt, naturligtvis gick det för sig.

Den unga mamman tackade, försvann gråtande och hördes aldrig av mera.

Emma och Elias vanmakt blev stor när dagarna gick och det stod klart att de blivit lämnade ensamma med barnet,

Dom tvingades nu att ta hand om barnet och gav den lille gossen redan från början god omvårdnad.

Grannarna undrade...

Birger blev för eftervärlden ett "hittebarn"

När grannarna blev nyfikna vad som hände till *David's* ville inte Elias vidgå att han blivit lurad. Nu uppkom historien om den lille pojken som hittades på trappan i ett litet knyte.

Enligt uppgifter från grannarna fanns det i spädbarnets knyte en liten papperslapp med uppgiften:

"Fött den 5 april och heter Sten Otto Birger Svensson"

Året var 1883.

Eftersom Emma och Elias inte hade kunna få några egna barn beslöt dom att behålla den lille pojken som sitt fosterbarn.

Först hade kontakt tagits med landsfiskalen i Varberg och pastorsexpeditionen i Hunnestad för att sköta nödvändiga pappersarbeten.

Det blev en ny vardag för lantbrukarparet som nu fick ansvar för ytterligare en familjemedlem. Det talades om att lille Birger för "föremål för många omsorger och mycken kärlek".

Man kan ana att Emma och Elias var glada för sin lille pojke som hade kommit till dom likt en "gudagåva".

Det var under knappa omständigheter som han växte upp, gamla kläder lappades och lagades och träskorna kastades inte bort förrän dom var omskodda många gånger.

Gödestads skola

"Tekniska problem, uppfinningar, umgänget med kamrater och att göra affärer lockade mest"

Birger växte upp och det blev dags att börja skolan i Gödestad. 2,5 km enkel väg fick han gå till skolan uppe i Gödesta' by. Han var begåvad men hade mindre intresse för "torra" teoretiska ämnen. Det passade inte för den tekniskt och praktiskt överbegåvade grabben.

I Gödestad skola fanns i slutet av 1800-talet inte någon särskild småskola, alla eleverna var samlade i ett enda klassrum.

Vi får förmoda att inte alla omkring 50 eleverna vid tiden för Birgers skolgång fanns i skolan samtidigt. Varannandagsundervisning tillämpades.

En stor del av undervisningen gick åt till kristendomskunskap. Bibeln, psalmboken och katekesen var de viktigaste läromedlen.

Eleverna skulle även kunna skriva snyggt, rätt och meningsfullt. De fyra räknesätten var viktiga att lära sig.

All skrift skedde på små griffeltavlor vilka hade den fördelen att dom kunde användas i all oändlighet.

Papper var en lyxvara i slutet av 1800-talet.

Kompisar och teknik

Till skolarbetet hörde även en del praktiska sysslor som att ära in ved och elda i kakelugnen och kaminen, bära in vatten från brunnen och ibland även hjälpa till med lärarens trädgårdsland.

Det roligaste med skolan var umgänget med kamraterna och alla upptåg som kunde hittas på. Särskilt intressant var det att kunna göra affärer med sina klasskompisar. Alla möjliga och omöjliga prylar kom i omlopp på skolan och i bygden.

Den roligaste dagen under Birgers skoltid i Gödestad var den dagen det kom en fotograf ända från Varberg för att ta klassfoto. Året var 1893 och vi kan ana att fotografen hade cyklat från sta'n.

Vi som lever nu kan inte ana vad som rörde sig i lille Birgers hjärna när han fick se kamera. Fotografen hade all möda i världen att uträtta sitt uppdrag då frågorna haglade över honom om hur kameran fungerade.

Resultatet av kameramannens arbete blev emellertid ett foto som är bevarat för eftervärlden och kan ses här utställningen. Det är med all sannolikt första gången Birger är fotograferad.

Oduglig som bonddräng

Flera berättelser vittnar om Birgers oduglighet som "bonddräng".

Då, i slutet av 1800-talet stängslades inte som nu, istället var det barnens uppgift att vakta korna så de höll sig hemma. Det var i regel det första viktiga arbetet för ett barn.

När Birger var så gammal att han kunde vakta gårdens kor blev det inte någon större reda med det. Han satt i regel försjunken i någon bok och dagdrömde om vad som fanns i den stora världen. Uppdraget med korna glömdes helt av.

Det blev inte bättre när han skulle hjälpa till på andra gårdar heller. En av platserna han hade var på Kullagård i Säm, Valinge. Bonden hette Adolf Sinander och ska ha uttryckte sig, "pågen e' helt oduglig som dräng, honom blir det inte me'! Den skrönan lever fortfarande än idag.

Elias var naturligtvis orolig för Birgers oförmåga att klara av vanliga sysslor på en bondgård och ska ha sagt, "Va faan ska ja' göra me' denne hélen"?

Men det fanns ingen tröst att få, i böndernas ögon var det en misslyckad figur. Vad månede bliva av denne odugling?

Kanske vagnmakare?

Emma och Elias gav upp planerna på att det skulle bli bonde av Birger, planerade för annat istället.

Birger hade egna planer om hur han skulle kunna uppnå rikedom och storhet.

Vägen skulle gå genom affärer och därför började han sälja tyger och andra varor i ena ändan av huset.

Emma och Elias såg att kundtillströmningen inte var så stor ute i Båtsberg utan försökte få Birger på andra tankar.

Han skickades till vagnmakare Hammarqvist i Varberg som lärling för att kunna bli hantverkare.

Inte heller här nådde Birger några större framgångar, det var istället dagdrömmar och läsande upptog hans tid.

”Vet du Birger, jag tror aldrig det blir nå’n bra vagnmakare av dig”! Sa Hammarqvist en dag.

”Nej, det tror inte jag heller” konstaterade Birger och slutade.

Väl hemkommen blev han övertalad av Emma och Elias att prova på vagnmakeriet i Halmstad. Dom trodde kanske det skulle hjälpa om han kom rejält hemifrån.

Det gick i Halmstad, likadant som i Varberg och utan pengar till tågresa gick Birger i två dagar den långa vägen hem till Båtsberg.

Börjar med affärer

Hemkommen från Halmstad lyckas Birger övertala sina fosterföräldrar om sin oduglighet till hantverkare.

Birger lyckades samtidigt få Emma och Elias att låna ut pengar till att kunna öppna en riktig butik i huset i Båtsberg. Butiken inreddes för dagligvaruförsäljning.

Det var omkring år 1900 och Birger var 17 år, som vid den tiden räknades som vuxenålder.

Affärerna i Båtsberg gick inte så bra, mest beroende på att kundunderlaget inte var så stort. Det var inte många som bodde i byn och inte heller många som tog sig vägen förbi.

Redan 1902 börjar Birger fundera på nytt affärsläge och kom att fastna för Hunnestad som hade ett bättre befolkningsunderlag. Orten låg också lagom långt från sta'n för att den inte skulle utgöra något större konkurrenshot.

Han hittade lediga byggnader längs med Hunnestads bygata öster om kyrkan.

Det sägs att Emma följde med Birger till Hunnestad och skötte om hushållet.

Under sina sex år i Hunnestad hann Birger med att prova på det mesta för att utöka omsättningen. Han skaffade höns, födde upp grisar, höll auktioner, sålde tyger, utsäde, konstgödsel, frukt m.m.

Birger Svensson, Monarks grundare

*Hunnestad blir också för litet för den företagsamme
Birger.*

1906 öppnade han en lagerfilial i Linnarp, Rolfstorp samtidigt som han anställde Alida Skulander, sin första kontorspersonal. Tre år senare blev Alida även Birgers hustru.

1908 flyttade Birger sin rörelse till en verkstadslokal i Rommelska huset i centrala Varberg.

Birger hade nu också förstått att det fanns en vinst i att köpa in cykeldelar och montera ihop dem själv.

Vid samma tid reste Birger över hela Sverige och sålde in sina produkter från "Svenska cykeldepoten, Birger Svensson".

Egenmonterade cyklar, symaskiner, orglar och bilar såldes på postorder samt från egna cykeldepoten.

Under sina resor över hela Sverige knöt Birger viktiga affärs-kontakter för framtiden

